

7. Нові технології навчання / за ред. В.Д. Шарко. – Херсон: Олді-Плюс, 2001. – 206 с.
8. Носенко Е.Л. Формування когнітивних структур особистості засобами інформаційних технологій: монографія / Е.Л. Носенко, М.А. Салюк; Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – 140 с.
9. Редько В. Новітні педагогічні технології – у практику школи: Навчальний курс “Країнознавство” – на електронному диску / В. Редько, О. Кохан, Л. Калініна, І. Самойлюкевич // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2007. – № 1. – С. 112–117.
10. Шклярчук Г.О. Інтенсифікація навчання іноземної мови з використанням комп'ютерних технологій / Г.О. Шклярчук // Англійська мова та література. – 2011. – № 22. – С. 2-3.
11. Should Everybody Learn to Code? // <http://cacm.acm.org/magazines/2014/2/171674-should-everybody-learn-to-code/abstract>

С.В. ПЕТРЕНКО. УЧЕБНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ МУЛЬТИМЕДИЙНОГО ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Резюме. В статье раскрывается роль мультимедийного программного обеспечения в преподавании иностранного языка; аргументируется необходимость подготовки учителя иностранного языка к программированию и созданию собственных программных продуктов по методике преподавания иностранного языка; обосновывается, что овладение технологией разработки программ в системе Delphi обеспечивает учителю иностранного языка возможность модификации имеющихся программных средств учебного назначения.

Ключевые слова: мультимедийное программное обеспечение, учитель иностранного языка, презентация, система Delphi, компьютерные технологии.

S.V. PETRENKO. EDUCATION POTENTIAL OF THE MULTIMEDIA SOFTWARE IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE

The summary. The article deals with the role of multimedia software in teaching a foreign language; the necessity of training teachers of foreign language programming and create their own software on methods of teaching foreign languages; the author substantiates that mastering technology development programs in the system Delphi provides foreign language teachers the possibility of modifying existing educational software.

Key words: multimedia software, foreign language teacher, presentation, system Delphi, computer technology.

Одержано редакцією 06.03.2015 р.

УДК: 378 – 057. 875: [811. 111: 801. 82]

Л.В. ГРОНЬ

ВІДБІР ТЕКСТОВОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНИХ ЕКСПРЕСИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ МОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Резюме. У статті розглядається проблема відбору текстового матеріалу для розвитку іноземного експресивного мовлення студентів мовних факультетів вищих навчальних закладів. Сформульовані вимоги до текстів, на основі яких відбувається ефективно формування та розвиток експресивних усномовленнєвих умінь на початковому ступені навчання.

Ключові слова: експресивні уміння, переказ, адаптація тексту, коротке оповідання, структура тексту.

Постановка проблеми. В умовах посилення глобалізаційних процесів та інтеграції України у світовий освітній простір, великого значення надається спеціальній (мовній) підготовленості майбутніх учителів іноземної мови. Найважливішим компонентом майбутньої професійної діяльності студентів є формування та розвиток комунікативної компетенції в усному експресивному мовленні. У програмі для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців з англійської мови [1], зазначається, що випускники повинні висловлюватися з необхідним ступенем деталізованості й тематичної складності, демонструючи вільне володіння прийомами структурної побудови тексту, засобами зв'язності та цілісності на суперсинтаксичному рівні. Але практика викладання на мовному факультеті ВНЗ свідчить про недостатній рівень сформованості експресивних умінь усного мовлення студентів-першокурсників.

В методичній літературі до вмінь експресивного мовлення іноземною мовою відносять: вміння вживати мовний матеріал у мовленні; вміння виконувати певні види робіт, які необхідні для розвитку усного мовлення іноземною мовою; вміння ситуативно-тематичного діапазону; вміння виконати необхідні мислительні операції з виходом в іноземне мовлення [3]. Під вміннями виконувати певні види робіт, необхідні для розвитку усного мовлення, маються на увазі ті з них, які є відображенням у навчальному процесі “жанрових” компонентів природного мовленнєвого спілкування. Отже, до цієї категорії вмінь ми по праву можемо віднести вміння передачі “заданого” змісту: передача змісту прочитаного (прослуханого) тексту, переглянутого фільму, спектаклю, прочитаної книжки, почутого оповідання, розповідь про події, свідком яких був мовець і т. ін. Тобто, передача “заданого” змісту є не що інше як переказ сприйнятого мовленнєвого повідомлення, в процесі якого відбувається розвиток експресивних умінь розповіді – монологічного висловлювання розповідного характеру.

З точки зору методики викладання іноземних мов переказ – це передача змісту тексту “своїми словами”. Переказуючи текст, студент здійснює активну мислительну діяльність, результатом якої є спрощення, адаптація сприйнятого мовленнєвого повідомлення. Перетворення відрізняються складністю і обумовлюються трансформацією і новокомбінуванням як елементів змісту, так і засобів вираження.

Все викладене вище свідчить про те, що планування на основі “заданого” змісту – це складний мовленнєвомислительний процес, який включає в себе базисні вміння, які необхідні мовцю, щоб організувати передачу основного змісту сприйнятого тексту “своїми словами”, а саме: вміння смислової організації та мовного оформлення при продукуванні власного монологу.

Для підвищення ефективності формування виділених вмінь важливого значення набуває питання відбору текстового матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вимог до текстів для розвитку вмінь переказувати іншомовний текст досліджувалась низкою авторів (Артем’єва С.С., Гальскова Н.Д., Штегеман Г.А., Brumfit С., Johnson К., Ramsey G. та ін.). Однак у методиці навчання іноземних мов до цього часу не вироблені єдині критерії щодо методики відбору текстового матеріалу для навчання переказу.

Завдання статті – розглянути проблему відбору текстового матеріалу для розвитку експресивних умінь розповіді та сформулювати вимоги до текстів, на основі яких відбувається ефективне формування та розвиток цих умінь на початковому ступені навчання на мовних факультетах вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки при переказі іноземною мовою відбувається реконструкція первинного тексту як в кількісному так і якісному планах, ми вважаємо, що вимоги до текстів для розвитку вмінь переказувати текст повинні включати їх кількісні (обсяг) і якісні характеристики.

Ми не знайшли в методичній літературі конкретних вказівок відносно обсягу текстів, призначених для переказу. Деякі методисти пропонують при визначенні обсягу навчального тексту враховувати цілі, вікові особливості і ступінь навчання [2], інші [4, 5] вважають, що питання про розмір навчального тексту повинно вирішуватись з урахуванням швидкості читання і бюджету часу, який відводиться студентам для даного виду діяльності і т. ін.

На нашу думку, при визначенні обсягу первинного тексту необхідно, перш за все, брати до уваги вид переказу. Якщо перед студентами стоїть завдання стисло відтворити зміст тексту “своїми словами” (вільний переказ), то для даного виду переказу доцільно використовувати великі за обсягом тексти (2-3 сторінки). Більший обсяг забезпечує точнішу і повнішу передачу змісту сприйнятого тексту. Окрім того, при роботі з текстами великого обсягу користуватись мовою оригіналу практично неможливо. Для детального, вибіркового переказу бажано відбирати невеликі тексти, тому що послідовність та детальне висвітлення заданої теми складає одну із головних вимог при відтворенні. Окрім того, за способом сприйняття тексту виділяються перекази прослуханого та прочитаного тексту, що також необхідно враховувати при доборі текстів. Значна складність слухового каналу прийому інформації визначає доцільність використання менших за обсягом текстів для переказу прослуханого тексту, ніж прочитаного.

Розглянемо тепер якісні характеристики текстів для переказу. Оскільки іншомовні тексти повинні нести змістову і мовну інформацію і сприяти розвитку мовленнєвих умінь розповіді, то основними якісними показниками для методики відбору і методичної обробки текстів для переказу будуть: зміст текстів, їх мовна форма та можливість розвитку на їх основі вмінь організації змісту і мовного оформлення розповіді.

Питання про вимоги до змісту навчальних текстів найбільш розроблене в методиці викладання іноземних мов. При доборі і складенні текстів рекомендується враховувати їх ідейну спрямованість, виховну цінність, відповідність віковим особливостям студентів, їх інтересам, оптимістичну спрямованість змісту, освітню і країнознавчу цінність, інформативність і т. ін. [2; 4; 5].

Ми підійшли до вирішення даного питання з точки зору розвитку базисних умінь переказу і прийшли до висновку, що для навчання переказу іноземною мовою найдоцільніше використовувати малі форми епічної прози, до яких відноситься коротке оповідання (short story). Важливою ознакою короткого оповідання є його цілісність, яка виражається у взаємозв’язку всіх його компонентів: теми, ідейного змісту, сюжету і композиції, характеристики дійових осіб.

Розвитку вмінь організації змісту розповіді (вміння вичленяти і викладати кульмінаційну подію адекватно її значенню як центральному моменту оповідання, вміння виділити низку фактів і подій, які ведуть до кульмінаційної події і пояснюють її і т. ін.) сприяє побудова первинного тексту, тобто його композиція, яка включає такі традиційні компоненти сюжету як експозиція, зав’язка, розвиток дії, кульмінація, розв’язка. В одних оповіданнях розміщення і взаємозв’язок епізодів, фактів, подій відповідає хронологічній послідовності розповіді, а в інших ця послідовність відсутня. Тому для навчання переказу доцільно використовувати тексти з композицією, де послідовно і логічно викладені факти і події.

При відборі текстів для переказу необхідно враховувати також тип структури тексту. З лінгвістики тексту відомо, що кожне речення в ньому опирається в комунікативному плані на попереднє, просуваючи висловлювання від відомого, “даного” (“тема”) до нового (“рема”), в результаті чого утворюється темарематичний ланцюг, який має кінцевий характер і визначає структуру тексту. Найбільш розповсюдженою і простою моделлю темарематичного ланцюга текстів є так звана лінійна тематична прогресивна, яка полягає у послідовній тематизації реми попереднього речення за схемою:

$$T_1 > R_1$$

$$\downarrow$$

$$T_2 (-R_1) \rightarrow R_2$$

$$\downarrow$$

$$T_3 (-R_2) \rightarrow R_3$$

Ми вважаємо, що для навчання переказу на початковому ступені навчання необхідно використовувати короткі оповідання ланцюгової структури як легші на відміну від текстів розгалуженої структури, оскільки відомо, передача-репродукція смислового змісту тексту ланцюгової структури відрізняється найбільшою повнотою і точністю в порівнянні з текстом розгалуженої структури.

Для розвитку вміння опустити несуттєві факти, які не порушують логіку розповіді і не сприяють розкриттю теми і основної ідеї оповідання, і вміння відмовитись від суттєвих для основного змісту елементів тексту на рівні речення, абзацу і цілого тексту важливе значення має наявність в ньому надлишкової інформації. Наявність у тексті елементів, не пов'язаних з основною сюжетною лінією (слів, речень і навіть цілих абзаців) полегшує дію механізму ймовірного прогнозування, сприяє запам'ятовуванню смислового змісту і розвитку названих вмінь шляхом відсікання головного від другорядного при передачі змісту тексту.

Найважливішим критерієм відбору текстів для розвитку вмінь мовного оформлення власного висловлювання на основі "заданого" змісту є їх доступність для студентів початкового ступеня навчання, що реалізується в побудові текстів на знайомому мовному матеріалі. Причому основою для текстів повинен бути мовний матеріал, який засвоюється студентами активно, що сприятиме набуттю навичок оперування певними лексичними і граматичними елементами. Перевантаження текстів новим мовним матеріалом, навіть якщо викладач його пояснив, дуже ускладнює переказ і потребує багато часу. Окрім того, відтворення складних у мовному плані текстів перетворюється на відтворення завченого напам'ять (що не можна вважати справжнім усним мовленням) і призводить до втрати інтересу у роботі над іншомовним текстом. Іншою важливою вимогою до мовної форми текстів для переказу є відповідність їх мовним нормам. Вони не повинні містити ніяких стилістичних особливостей, характерних для книжно-писемного мовлення, а мають являти собою прості стилістично нейтральні тексти.

Висновки. Таким чином, з метою розвитку експресивних умінь усного мовлення необхідно використовувати короткі фабульні тексти, які мають виховну, освітню і країнознавчу цінність, відповідають інтересам і віковим особливостям студентів, з динамічним розвитком сюжету, переважно ланцюгової структури, з простою композицією, яка характеризується послідовним і логічним викладенням фактів і подій. Тексти повинні бути побудовані на знайомому мовному матеріалі, відповідати нормам мови, яка вивчається, а також містити елементи і факти, які не пов'язані з основною сюжетною лінією оповідання, тобто включати надлишкову інформацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей (керівники), Ю.В. Головач [та ін.]. – К.: Київ. держ. лінгв. ун-т та ін., 2001. – 245 с.
2. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н.Д. Гальскова. – М.: Арти-Глосса, 2000. – 186 с.
3. Гурвич П.Б. Обучение неподготовленной речи / П.Б. Гурвич // Иностранные языки в школе. – 2012. – № 8; Вып. 8. – С. 11-17. – Золотые страницы. Специальный выпуск журнала "Иностранные языки в школе". – Золотые страницы. – Вып. 8. – 2012. – С. 11-17.
4. Brumfit C. The Communicative Approach to Language Teaching / C. Brumfit, K. Johnson. – Oxford University Press, 2010. – 287 p.
5. Ramsey G. Plenty to Say / G. Ramsey // Longman Elementary Speaking Skills. – L.: Longman Group UK Limited, 2008. – 64 p.

Л.В. ГРОНЬ. ОТБОР ТЕКСТОВОГО МАТЕРИАЛА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ИНОЯЗЫЧНЫХ ЭКСПРЕССИВНЫХ УМЕНИЙ СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Резюме. В статье рассматривается проблема отбора текстового материала для развития иноязычной экспрессивной речи студентов языковых факультетов высших учебных заведений. Сформулированы требования к текстам, на базе которых эффективно формируются и развиваются экспрессивные устноречевые умения на начальном этапе обучения.

Ключевые слова: экспрессивные умения, пересказ, адаптация текста, краткий рассказ, структура текста.

L.V. GRON. SELECTION OF TEXT MATERIAL FOR THE DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE EXPRESSIVE LANGUAGE SKILLS OF STUDENTS OF FACULTIES OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The summary. This article deals with the problem of text material selection for teaching the foreign-language expressive speech the students of the linguistic departments of higher educational institutions. The requirements to the texts for effective formation and development of expressive oral speech skills at initial stage of learning have been formulated.

Key words: expressive skills, retelling, text adaptation, short story, text structure.

Одержано редакцією 24.03.2015 р.